

přistavená galerie a počet sedadel rozmnožen, zmodernisoval služby boží a do synagogy zavedl zpěv.

R. 1861 založil a zbudoval dvouřaditý hebrejsko-německou školu, která dekretem c. k. místopředsedství ze dne 15. září 1861, č. 46.516, povolena byla a r. 1862 svou činnost zahájila.

R. 1861 zvolilo občanstvo Ignáce Hellmanna a Alberta Bauera do obecního zastupitelstva a Filipa Stiasneho za náhradníka, což zaznamenáno bude jako důkaz snášenlivosti a pokročilosti tehdejšího obyvatelstva křesťanského, které při volbě výborů nezoumalo vyznání, ale patrně uvážovalo více o jejich způsobilosti k úradu takovému. O stejné dobrém spoležití všech náboženských vyznání svědčí to, že r. 1864 mnozí Židé nabývali práva městského a za současných voleb obecních do zastupitelstva zvoleni Abraham Hellmann, Leopold Haller a Albert Bauer a do smírčího soudu Emanuel Pollak. Tak povzněl Ignác Hellmann naši obec a získal ji i členství jejím vážností a uznání spoločenstvem křesťanských. Resignoval po pěti letech, pro nás poželhané činnosti, r. 1864.

Po jeho resignaci povolán za př. Marek Bauer, muž neobyčejného vzdělání (1864—1879). Za jeho předsednictví založeno „mnoho nadací“. K účelům dobročinným založen odbor „*Ner Tomid*“ (věčné světlo), zakoupena železná pokladna (společný majetek ch. k.), vyžádán a povolen stálý příspěvek obce H. k vydržování školy z výnosu pivního krejcaru, dále založil na pokyn Šalomouna Kleina školský podpůrný odbor „*Talmud Torá*“ (1867) a spolek k podporování chudých žen (1867), vypracoval návrh stanov pro naši obec (1874) na základě řádu ž. o. v. Ustí n. L., který také valnou hromadou schválen a c. k. místopředsedstvím byl potvrzen (1875). Ačkoliv na venek byl representantem výborným, tak že i zemské zastupitelstvo českého Židovstva, uznávající zásluhy jeho, jmenovalo jej svým prezidentem (byl také členem městské rady humpolecké), neovládá vnitřní hospodářství naší ž. o. a při své smrti zanechal je v tak zoufalém stavu, že sporádní poměry bylo sotva možné. Nejen že nebylo peněz, ale bylo ještě naší obci nutno zaplatit vzniklé dluhy. Valná hromada, na den 6. července 1879 svolaná, v této tísni zvolila př. Leopolda Hallera (1879—1881), který energicky ujal se svého úřadu a pevnou rukou zjednal pořádek v každém ohledu.

R. 1880 poslední den svátku „*Podzelené*“, okradena synagoga o stříbrné nářadí, které později částečně nalezeno v komině a kanále. Když však př. Haller chtěl školu rozšířit a dvě nové místnosti postavit, narazil na opozici a proto resignoval.

Na místo př. nastoupil dne 15. srpna 1881 Moric Bondy (1881—1887). Za něho byla provedena důkladná oprava synagogy a školy (1882) a ž. o. přistoupila ke spolkům „*Českých akademiků-Zidů*“ v Praze (1883).

Dne 25. května 1886 stihla naši obec krutá rána. O 2. hod. ranní vypukl požár v domě krejčího Medka v „*Židovském městě*“, který za prudkého větru pohltil 16 čísel a synagogu. 9. rodní žid. zůstalo bez přístřeší. Avšak ještě téhož dne do 10. hod. dopolední mezi souvěrci sebráno bylo 337 zl. 35 kr. a rozdáno mezi pohotělé prozafim 290 zl. Pro vyučování najata byla místnost v hostinci „*U bílého lva*“. Celkem sbírkou sebráno 2555 zl. 80 kr.

Valná hromada dne 20. června 1886 usnesla se okamžitě započítat a novostavbou školy a opravou synagogy, což do konce srpna 1886 také bylo provedeno.

Moric Bondy spravoval obec naší opatrně a úzkostlivě dbal o zachování pořádku v ohledu finančním. Při nových volbách, 7. srpna 1887, konaných,

zvolen př. JUDr. Alexander Frank (1887—1902), který vynikal vzácnou dobrosrdečností. Byl štedrým k chudým, podporoval všechno krásné, nejen v naší obci, ale také v širší veřejnosti, ve které zaujímal čestné místo. Naproti tomu se o vnitřní záležitosti obecní mnoho nestaral a také tu mnoho opomínil. Za jeho starostenství r. 1890 založen byl zpěvácký spolek „*Šir Zion*“ a dva roky později přistaven k synagoze v polokruhu chór, kam jmenovaný spolek postavil harmonium. Zákon ze dne 21. března 1890 donutil naši obec vypsatí konkurs na místo rb. Za rb. zvolen PhDr. Moric Wohl (1894). Současně vstoupila v život nadace Polláková (2000 K pro chudé) a nase obec přistoupila za člena „*Národní jednoty česko-židovské*“ v Praze. Rb. dr. Wohl započal svou činnost r. 1895 a opustil nás r. 1898. Od tohoto r. je rb. p. Marek Jedlinský.

R. 1896 byly vypracovány na základě zákona ze dne 21. března 1890, kterým se právní poměry ž. o. upravují, nové stanovby obce, jako samosprávné korporace a také byly c. k. místopředsedstvím schváleny. Škola, r. 1861 zřízená, byla zrušena koncem školního r. 1900. Po úmrtí dra Franka, v červnu 1902, úřadoval krátkou dobu p. Emanuel Mandler a z nových voleb vyšel dne 27. července 1902 př. p. JUDr. Zibřid Lederer. Nyní čítá naše obec 63 členy (asi 320 příslušníků), k obvodu obce patří celý soudní okres humpolecký, obec Věž a Lipnice. Mimo synagogu a školy jest obec majitelkou domu č. 494 v H. a spravuje fondy ve výši 32.000 Kč, k dobročinným účelům určené. V obci působí čtvero samostatných spolků, a to: 1. Pohřební bratrstvo „*Chevr Kadiša*“, 2. spolek ku podporování chudých žen israelckých, 3. spolek ku podporování chudých děvčát, 4. zpěvácký spolek „*Šir Zion*“.

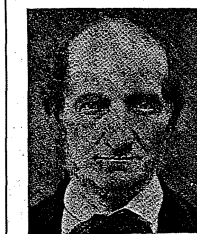
Dále následující odbory obce:

a) chudinský „*Kupas anijim*“, b) školský „*Talmud Torá*“, c) nemocenský „*Bikkur Cholim*“, d) kostelní „*Zedaka*“, e) pro udržování věčného světla „*Ner Tomid*“.

Starostové ž. o. v H. (1719—1902): Isak Marek Falg, 1719—?, 2. Isak Michal Neumann, ?—1787, 3. Kopelman Bondy, 1787—1801, 4. Löwy Bauer, 1801—1807, 5. Salomoun Beck, 1807—1824, 6. Benjamin Stiasany, 1824—?, 7. Šimon Horner, ? až 1842, 8. Gabriel Hellmann, 1842—1843, 9. Rubin Bauer, 1843—1844, 10. Aron Löwy, 1844—1846, 11. Emanuel Pollak, 1846—1857, 12. Albert Bauer, 1857—1858, 13. Leopold Löwy, 1858 až 1859, 14. Ignác Hellmann, 1859—1864, 15. Marek Bauer, 1864—1879, 16. Leopold Haller, 1879 do 1881, 17. Moric Bondy, 1881—1887, 18. JUDr. Alexander Frank, 1887—1902, 19. JUDr. Zibřid Lederer, 1902.

Nové představenstvo, dne 27. července 1902 ustanovené, mělo práce dost, aby uvedlo veškeré účty, fondy atd. do pořádku a zavedlo nutné reformy ve správě obce. Hned v prvé schůzi dne 4. srpna 1902 usneseno soukromé vyučování hebrejštině, podporování cizích chudých a založení řádně vedených účetních knih. Po zrušení soukromé něm. školy přenechána dne 4. září 1902 část učebních pomůcek škole v Dobříši, část veřejným školám místním. V téže schůzi vzata ve správu obce vkladní knížka živnost. Zřízení v H. na 200 K co základ nadace Mandler-Brock ve smyslu odevzdací listiny.

V dubnu 1903 povstal následkem pověsti, Antonii Dvořákovou z Bystré roznesených, rozruch v městě o rituální vraždě u kt. p. Posamentira přý spáchané; soudní vyšetřování, ihned zahájeno, prokázalo úplnou bezdůvodnost této zprávy; Antonie Dvořáková odsou-

Simon Mandler

Dr. O. Posamentir

Dr. Alexander Frank

Jakub Posamentir

Jindřich Bergmann

Alfréd Porges

Adolf Brock

Karel Hirschmann

zena okr. soudem v H. k osmidenácti měsíci. R. 1904 započato s vyučováním náboženství v Lipnici a ustanoveny zvláštní poplatky za oddávky. V příštím roce schválen byl jednací řád pro chudinský odbor ženský a provedeny nové volby, z nichž jako př. opětně vyšel p. dr. Lederer.

Současně nabyla konečně obec majetek domu čp. 194, rod. Reinerových z Karlova darovaného, který dne 8. září 1905 prodala p. A. Pichlerová za 1200 K. Polovici této částky použila obec k upravení bytu v bývalé škole pro druhého kt. p. Trauba, zbytek 600 K uloženo ve vinkulované rentě pro potřeby obce.

R. 1907 učiněno příslušné opatření ohledně vyučování náboženství ve Věži, Herálici, Vojslavicích a Čejově.

V únoru 1908 vykonány nové volby a př. opětně zvolen p. dr. Lederer.

Blahovolně pamatoval na naši obec p. Beck k žid. Novému roku vzácným darem 200 K, jichž polovina rozdělena chudým a druhá na opravu synagogy.

V r. 1909 ohlásil dr. Stiller z Budapešti naši obci dědičku po p. baronce Schossbergrové ve výši 600 K.

Dne 30. dubna 1911 vykonány nové volby a v ustavení schůzi představenstva opětně zvolen p. JUDr. Zibřid Lederer dne 11. května 1911 za předsedu.

V srpnu 1911 zemř. kt. Jakub Posamentir po 32 letech působení v naší obci.

Dne 12. září 1912, první den Nového roku 5673, bylo tomu 150 roků, co zasvěcena byla naše synagoga. Čehož p. rb. Jedlinský ve svém kázání pamětliv byl.

Dne 4. února 1913 jmenovalo představenstvo ž. o. Heřmana Becka a ve Vidni, šéfa firmy Emerich Dítě v H., čestným členem ž. o. Séfové této firmy zavedli do celé budovy synagogy na svůj náklad elektrické světlo, v jehož lesku zazářila synagoga po prvé v předvečer svátků „*Pessach*“, dne 21. dubna 1913. V pro-

sinci 1913 opustil obec naši pkt. p. Max Schwarz z, který přišel do Prahy.

V r. 1914 přijala naše obec do své správy nadaci Rosalie Bondové z Lipnice na 200 K pro chudé a nadaci Adolfa Polláka z Vidně na 4000 K pro udržování hrobů a pro chudé. V dubnu 1914 obdaril synagogu k učení památky svých zesnulých rodičů Richard Dubský z Prahy 2 barevnými okny, čímž byla synagoga skutečně nádherně ozdobena.

Z voleb, v červnu 1914 konaných, vyšel nanovo př. p. dr. Zibřid Lederer.

Světová válka r. 1914 zasáhla též do života naší ž. o., neboť k vykonání vojenské povinnosti nastoupili částečně členové sami, částečně synové členů.

Také jiným způsobem objevily se následky válečné, a sice židovští uprchlíci haličtí, které bylo nutno šatstvem a peněží podporovati, což vyžadovalo obětí se strany obce i jednotlivých členů.

V dubnu 1915 značně zvětšil se počet žid. uprchlíků polských; k podpoře nestačila již obětavost místních souvěrců, kteří se dobrovolně k měsíčním dávkám v souhrnné výši 670 K zavázali, apelovalo na širší veřejnost a šírka za tím účelem konaná vynesla přes 2000 K.

Pobyt židovských uprchlíků v okrese zesílil tak již stávající hnůt protizidovské, poněvaž uprchlíci, houževnatě na svých zvycech a obrazech lpějící, vyvolali nenávisť ostatního obyvatelstva, které je z mnohých, i nepravdivých, skutků obviňovalo.

V lednu a únoru 1916 nastoupilo zase několik členů, zejména starších, vojenskou službu a želíme z nich ztrátu pana Arnošta Krause, který v stáří 49 roků podlehł na ruském bojišti skvrnitému tyfu dne 18. dubna 1916 a pohřben byl na israel. hřbitově v Lucku dne 20. dubna 1916.

Obec naše ztratila tím dlouholetého člena předsta-

venstva a Ch. K. svého př. Příslušníci naší obce zachovali mu zajisté čestnou památku.

V posledních dnech června 1916 přijelo zase 297 uprchlíků do okresu humpoleckého a nastala nutnost, by se souvěrci těchto ujali. R. 1918 započato s návratem uprchlíků do Haliče a Bukoviny, jichž pobyt, v celkovém počtu 724 osob, se stával stále nesnesitelnějším, neboť válečnými poměry se potravin nedostávalo a 9. května 1918 opustili poslední uprchlíci město a okres.

Dne 28. října 1918 vyhlášen v Praze za jásotu tisíců a tisíců samostatný a volný stát československý a tím padla poroba národa českého, 300 let trvajících.

V H. oslaven tento významný akt teprve dne 29. října za povznesených radostných nálad veškerého obyvatelstva. Ž. o. konala na oslavu státu československého slavnostní bohoslužbu dne 7. listopadu 1918, předtím již dne 2. listopadu slavnostní schůzi představenstva, ve které př. p. dr. Lederer vzletlou řečí naznačil význam státního převratu a vyslovil naději, že i pro Židy nastane lepší budoucnost. V téže schůzi věnovalo představenstvo pro vdovy a sirotky po čs. legionářích 400 K. Skončená válka a nastalé příměří zavdaly p. starostovi podnět, vzpomínouti oběti ze středu naší ž. o., a sice jsou to pánové: Arnošt Kraus, MUC. Leo Haller, J. Müller ze H., J. Freund ze Zeliva, Hugo Pollak z Kejžlic, J. Bauer a G. Glückner z Herálce a J. Bondy z Lipnice.

Památka jejich uctěna byla zápisem do protokolu a povstáním členů představenstva se svých míst.

Dne 11. ledna 1920 vykonány nové volby, z nichž opětně vyšel jako př. p. JUDr. Ž. Lederer. V únoru 1922 resignoval p. dr. Lederer a když vzdor veškerému úsilí na této resignaci trval, zvolen 4. března 1922 př. Adolf Broek, náměstekem p. JUDr. Otto Posamentir.

Téhož r. provedena byla oprava synagogy a hřbi-

Windig-Jenikau.

Der Marktflecken Windig-Jenikau, zum politischen Bezirke Humpolec gehörig, liegt ungefähr auf dem halben Weg zwischen Humpolec und Iglau. Der Ort erreichte im vorigen Jahrhundert eine Einwohnerzahl von etwa 1000 Seelen, zählt aber heute bloß etwas über 800 Einwohner.

Eine jüdische Gemeinde existiert hier nicht. Bereits um das Jahr 1870 lebten im Orte nur noch 4 jüdische Familien; um die Jahrhundertwende hatte die letzte jüdische Familie Windig-Jenikau verlassen. Als letzter Rest der ehemaligen jüdischen Bevölkerung lebte hier noch bis zum J. 1920 ein Arzt jüdischer Abstammung.

1 km. hinter den wenigen Häusern der Ortschaft liegt hinter einer halbverfallenen Mühle der von

tova společnou prací s ch. k. nákladem asi 13.000 Kč. které opatřeny byly sbírkou mezi členstvem obce a mezi rodáky v cizině žijícími konanou.

Dne 26. listopadu 1922 konány nové volby, z kterých vyšel jako př. p. dr. Otto Posamentir, jako náměstek p. Žibřid Zajtschek.

R. 1923 přinesl naší obci chodník u synagogy, který zřídilo město H. na svůj náklad za částečného příspěvku ž. o. Dne 12. prosince 1923 skonal p. rb. M. Jedlinský (4. Tebet 5684) a pohřben byl dne 16. prosince t. r. na místním hřbitově.

Již v předcházejícím roce nastal značný pokles návštěv bohoslužeb, který se čím dále, tím více stupňoval. Příčiny toho zjevně jsou různé. Starí členové většinou odešli na věčnost a nástupci jejich a dorost o návštěvu synagogy nedbají, poněvadž většina pro neznalost hebrejšky čtení nemůže modlitbu sledovati. Zde se nejlip prokazuje, kam vede ztrnulost a zaostalost v náboženství, jediné reforma židovského vyznání a moderní bohoslužby jazykem národním, zde tedy českým, může zjednati žádoucí nápravu.

Dne 1. července 1924 nastoupil úřad rb. p. Benedikt Wedele.

Bývalý př. p. dr. Žibřid Lederer skonal dne 5. září 1924 (6. Elul 5684) a byl pohřben dne 7. září na zdejším hřbitově; se strany představenstva nepreonesl nikdo ani slovem poslední pozdrav zasloužilému př., který od 27. července 1902 do 4. března 1922 poctivě a nezištně obec spravoval.

Dne 3. ledna 1926 konané volby nepřinesly žádnou značnou změnu v představenstvu a př. zase zvolen dr. Otto Posamentir. Počet členstva stále klesá, čímž ovšem příspěvky členů stoupají a obec, aby uhájila potřebu pravidelnou, musí žádati jak členstvo, tak i humpolecké krajany v cizině žijící o dobrovolné příspěvky. Stav pro budoucnost je smutný a neudržitelný.

Větrný Jenikov.

hohen, dichten Bäumen überschattete jüdische Friedhof. Nur selten einmal kommt jemand aus der Umgebung, um die Gräber seiner Ahnen zu besuchen. So droht dem, von einer kaum 1 Meter hohen, teilweise bereits eingestürzten Mauer umgebenen, idyllisch gelegenen Friedhofe langsamer, aber sicherer Verfall.

Der Friedhof, dessen Gräber bis an die Wende des 17. Jht. zurückreichen, bietet mit seinen alten, von hohem Gras überwucherten Grabhügeln, die nirgends mit stilwidrigem Blumenschmuck versehen sind, ein einheitliches, ungemünzt reizvolles Bild.

Dr. Karl Blán, Trautenau.

Geschichte der Juden in Jechnitz.

Bearbeitet von
Rb. S. Löwi, Jechnitz.

Jechnitz (č. Jesenice) ist eine Bezirksstadt in der Hauptmannschaft Podersam, Böhmen, hat zirka 260 Nummern und zirka 1400 Einwohner. Jetzt wohnen hier 15 jüd. Familien. Früher waren hier mehrere Familien ansässig, aber in den letzten Jahren hat sich die Zahl der Familien teils durch Ableben der Familienhäupter, teils durch Hinwegziehen in größere Städte vermindert. Über die Entstehung der hiesigen K. G. ist Nachstehendes bekannt:

Bis zum J. 1850 wohnte in J. kein Jude, obzwar die Juden der umliegenden Ortschaften stets zu Anfang jeder Woche nach J. kamen und dort ihre Geschäfte erledigten. Rühmend verdient hervorgehoben zu werden, daß diese Geschäftsleute in J. im Gasthause „Zum grünen Baum“ bei der sehr liberalen Familie Heidler eine Heimstätte fanden, wo sie sich während der ganzen Woche aufhalten konnten, um dann vor Beginn des Sabbats wieder zu ihren Familien zurückzukehren. Im J. 1870 kaufte Lazar Kohn ein Häuschen in J. Nr. 92, wo er einen Handel mit Federn und Rohleder betrieb. Nun war der Bann gebrochen. Im Laufe der Jahre zogen mehrere jüd. Familien nach J. Die nächste jüd. K. G. war Petersburg, wo die Juden auch aus J. dem Gottesdienst beiwohnen konnten. Bald aber war die Zahl der jüd. Bevölkerung derart angewachsen, daß sie selbst eine Stube mieten, wo sie ihren Gottesdienst abhalten konnten, obzwar trotzdem einige noch den Gottesdienst in Petersburg besuchten. Es wurde hier ein Religionslehrer angestellt, der die Funktionen in der Betstube und in der Privatschule zu besorgen hatte. Ende der 70er Jahre war die Zahl der Juden bereits auf zirka 70 Familien einschließlich jener Juden gestiegen, die in den benachbarten Ortschaften wohnten und gerne ihr Scherflein zu den Bedürfnissen der Gemeinde beitrugen. Zu dieser Zeit erwarb die Gemeinde hier das Haus Nr. 191 und so übersiedelte die Synagoge in ein eigenes Heim, wo ein großes Zimmer

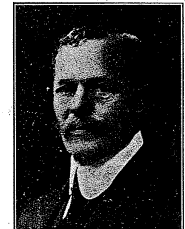
Nathan Löwi

Dr. Moritz Kohn

Dr. Hugo Kohn

Josef Abeles

auch Mitglied der Stadtvertretung. Der Energie uneres K. V. ist es zu verdanken, daß in finanzieller Beziehung Ordnung in der Gemeinde herrscht und das Haus, welches mit spärlichen Mitteln angekauft wurde, heute schuldenfreies Eigentum der Gemeinde ist. Besonders rühmend ist hervorzuheben, daß durch K. V. Abeles eine Sammlung von Spenden zur Renovierung unseres Gotteshauses eingeleitet wurde, so daß es jetzt einen sehr erfreulichen Anblick bietet. Allen Spendern, besonders dem Herrn K. V. gebührt der Dank der Gemeindeglieder. Während die verstorbenen Gemeindeglieder früher ihre Ruhestätte auf dem israel. Friedhofe in Dereisen fanden, befindet sich jetzt auf dem neuen Kommunalfriedhofe in J. eine Abteilung für Juden. Laut der behördlichen Abgrenzung gehören zum Sprengel der K. G. Jechnitz 20 Gemeinden. In vielen Gemeinden wohnen keine Juden und die andern zahlen wohl ihre Kultusbeiträge, kommen sonst aber mit der K. G. selten in Berührung. Während früher in den Ortschaften Petersburg und Schelles der Religionsunterricht von den jeweiligen Rb. erteilt wurde, findet der Unterricht bloß in der Schule in J. statt, da sowohl in Petersburg als auch in Schelles keine Schüler mehr vorhanden sind.

Rb. Josef Neu

Rb. Sal. Löwi

als Synagoge eingerichtet wurde. Im J. 1893 wurde bei der Konstituierung der Gemeinden in Böhmen Jechnitz als K. G. bestätigt. Der erste Rb. war Eduard Schulhof, dann folgten verschiedene Namen. Mein Vorgänger war Josef Neu (1901—1908). Ich bin seit 1908 bis heute hier im Amte. Als Mitbegründer der Gemeinde nenne ich Jakob Kauders. Zur Zeit der Konstituierung war JUDr. Philipp Schnei-